

Siseministri 13. augusti 2014. a määruse nr 34 „Kohanemisprogramm“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse siseministri¹ 13. augusti 2014. a määrust nr 34 „Kohanemisprogramm“ (edaspidi *määrus*).

Muudatustega ajakohastatakse kohanemisprogrammi sisu. Uuendatakse ja laiendatakse baasmoodulit, tugevdades selle kultuurilist ja väärtuspõhist käsitlust ning suurendades mooduli mahtu. Samuti täiendatakse kohanemisprogrammi uue mooduliga (Digimoodul).

Muudatused ei muuda programmi sihtrühma ega üldisi põhimõtteid, kuid täpsustavad ja arendavad programmi sisulist ülesehitust. Eelnõu ei too kaasa halduskoormuse suurenemist.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakonna nõunik Margarita Källo (margarita.kallo@kul.ee, 5624 5840) ning õigus- ja haldusosakonna õigusnõunik Siiri Pelisaar (siiri.pelisaar@kul.ee, 628 2225).

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on ajakohastada kohanemisprogrammi sisu ning tagada selle parem vastavus Eesti ühiskonna arengule ja uussisserändajate vajadustele.

Kehtiva baasmooduli kehtestamisest on möödunud ligi kümme aastat. Selle aja jooksul on toimunud märkimisväärsed muutused Eesti ühiskonnas, sealhulgas avalike teenuste ulatuslik digitaliseerimine, tööelu ümberkorraldused ning suurenenud vajadus iseseisva ja teadliku asjaajamise järele. Samal ajal on muutunud Eestisse saabujate profiil. Sisseränne on mitmekesisustunud ning kasvanud on nii Euroopa Liidu kodanike, kolmandate riikide kodanike kui ka ajutise kaitse saajate osakaal. See eeldab senisest diferentseeritumat ja sisuliselt põhjalikumat lähenemist kohanemise toetamisel.

Eelnõu üheks keskseks eesmärgiks on tugevdada baasmooduli kultuurilist ja väärtuspõhist käsitlust. Ühiskonna sidususe seisukohalt on oluline, et uussisserändajad mõistaksid Eesti ajaloolist kogemust, identiteedi kujunemist, põhiseaduslikke väärtusi ning ühiskondlikke toimimispõhimõtteid. Sügavam kultuuriline selgitus toetab teadlikku lõimumist ning aitab vähendada väärtusruumist tulenevaid arusaamatusi.

Teiseks eesmärgiks on suurendada baasmooduli mahtu ja struktureerida see loogilisteks plokkideks, et võimaldada teemade põhjalikumat käsitlust ning õppijate aktiivset kaasamist. Pikem ja süsteemsem õpe toetab teadmiste mõtestamist ning enesekindlat toimetulekut Eesti ühiskonnas.

¹ Kuni 30. aprillini 2021 oli kohanemispoliitika valdkond Siseministeeriumi vastutusalas. Vabariigi Valitsuse 16. aprilli 2021. a määrusega nr 34 muudeti Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi põhimäärusi ning lõimumis-, sh kohanemispoliitika eesmärkide kavandamine ja elluviimine anti Kultuuriministeeriumi vastutada. Seega, uussisserändajate kohanemispoliitika valdkonna eest vastutav minister on kultuuriminister.

Kolmandaks eesmärgiks on täiendada kohanemisprogrammi digimooduliga. Eesti kui digiriigi kontekstis on digipädevus uussisserändaja iseseisva toimetuleku eelduseks. Digimooduli eesmärk on arendada oskust kasutada avalikke e-teenuseid, suurendada teadlikkust küberturvalisusest ning ennetada digilõhe süvenemist. See aitab tugevdada sidet riigi ja uussisserändaja vahel ning parandab teenuste kättesaadavust.

Eelnõu toetab lõimumispoliitika eesmäärke ning on kooskõlas sidusa ja turvalise ühiskonna kujundamise põhimõtetega. Muudatuste tulemusel muutub kohanemisprogramm sisuliselt ajakohasemaks, terviklikumaks ja tulemuslikumaks.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest punktist.

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määruse § 6 lõiget 1 punktiga 8, millega lisatakse kohanemisprogrammi uue moodulina digimoodul (lisa 8).

Kehtiva regulatsiooni kohaselt koosneb kohanemisprogramm seitsmest moodulist. Digipädevuste arendamine ei ole seni olnud eraldiseisva moodulina sätestatud, vaid vastavad teemad on käsitletud piiratud mahus teiste moodulite raames. Arvestades Eesti kui digiriigi eripära ning avalike teenuste ulatuslikku digitaliseerimist, ei ole senine lähenemine enam piisav.

Muudatusega luuakse digimoodul kui iseseisev õppekomponent, mille eesmärk on arendada uussisserändajate digipädevusi, toetada avalike e-teenuste kasutamise oskust ning suurendada teadlikkust küberturvalisusest. Sellega täiendatakse kohanemisprogrammi struktuuri ning tagatakse digiteemade süsteemne ja sihipärane käsitus.

Eelnõu punktiga 2 asendatakse § 6 lõigetes 2 ja 4 tekstiosa „1–7“ tekstiosaga „1–8“.

Muudatus on tehnilist laadi ning tuleneb digimooduli lisamisest moodulite loetellu. Sisulist regulatsiooni ei muudeta.

Eelnõu punktiga 3 asendatakse §-s 8 tekstiosa „2–6“ tekstiosaga „2–6 ja 8“.

Tegemist on tehnilise muudatusega, mis viib sätte kooskõlla täiendatud moodulite arvuga.

Eelnõu punktiga 4 kehtestatakse määruse lisa 1 „Baasmoodul“ uues sõnastuses.

Lisa 1 sätestab baasmooduli sisu ja mahu. Võrreldes kehtiva redaktsiooniga laiendatakse baasmooduli teemaderingi ning suurendatakse selle mahtu seniselt 8 astronoomiliselt tunnilt 16 akadeemilisele tunnile (mis vastab 12 astronoomilisele tunnile). Baasmoodul struktureeritakse kolmeks temaatiliseks plokiks:

- 1) Eesti ühiskonna väärtused, ajalugu ja identiteet;
- 2) riiklikud institutsioonid, e-teenused ja tööelu;
- 3) igapäevaelu ja praktiline toimetulek.

Muudatusega tugevdatakse eelkõige kultuurilist ja väärtuspõhist käsitlust. Täpsemalt käsitletakse Eesti ajaloolist kogemust, identiteedi kujunemist, põhiseaduslikke väärtusi, võrdse

kohtlemise põhimõtteid ning ühiskondlikke toimumispõhimõtteid. Samuti ajakohastatakse tööelu ja avalike teenustega seotud teemad.

Eelnõu punktiga 5 täiendatakse määrust lisaga 8 „Digimoodul“.

Uus lisa sätestab digimooduli eesmärgi, sisu ja mahu. Digimoodul hõlmab riigi digitaalse toimumise põhimõtteid, digitaalse identiteedi ja autentimisvahendite kasutamist, avalike e-teenuste praktilist kasutust, küberhügieeni ning info usaldusväärsuse hindamist.

Muudatusega luuakse selge regulatiivne alus digipädevuste süsteemseks arendamiseks kohanemisprogrammi raames.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on lähtutud välislepingutest ja Euroopa Liidu õigusaktidest.

Kohanemisprogrammi sisu ja korraldus kuuluvad liikmesriigi pädevusse. Euroopa Liidu õigus ei reguleeri kohanemisprogrammi ülesehitust ega moodulite sisu. Eelnõu ei too kaasa Euroopa Liidu õiguse ülevõtmise kohustust ega ole vastuolus kehtivate Euroopa Liidu õigusaktidega.

5. Määruse mõju

Määruse muudatustel on mõju eelkõige uussisserändajatele ning kohanemisprogrammi korraldajatele.

Muudatustel ei ole negatiivset mõju riigi julgeolekule, keskkonnale ega regionaalarengule. Muudatused toetavad lõimumispoliitika eesmärgi ning sidusa ühiskonna kujundamist.

Mõju uussisserändajatele

Muudatuste tulemusel suureneb baasmooduli maht ja ühtlustatakse arvestus akadeemiliste tundide põhiseks ning lisandub digimoodul. See pikendab koolitusmahtu, kuid loob paremad eeldused teadlikuks ja iseseisvaks toimetulekuks Eesti ühiskonnas. Tugevdatud kultuuriline ja väärtuspõhine käsitlus toetab ühiskondlikku sidusust ning aitab ennetada väärtusruumist tulenevaid arusaamatusi.

Digimooduli lisamine parandab uussisserändajate digipädevusi, suurendab avalike e-teenuste kasutamise võimekust ning vähendab digilõhe riski. Samuti aitab see suurendada teadlikkust küberturvalisusest ning vähendada võimalikke küberriske.

Mõju haldus- ja töökoormusele

Mõju puudutab eelkõige Kultuuriministeeriumi kui valdkonna eest vastutavat ministeeriumi ning kohanemisprogrammi elluvijat Integratsiooni Sihtasutust. Muudatused seisnevad õppekavade ajakohastamises ning koolitusmahu suurenemises. Tegemist on sisulise arendusega, mis ei muuda kohanemisprogrammi sihtrühma ega põhimõtteid.

Eelnõuga ei kehtestata uusi infokohustusi ega täiendavaid aruandlus- või dokumenteerimiskohustusi uussisserändajatele, kohanemisprogrammi elluvijale ega riigiasutustele.

Infokohustusena käsitatakse õigusaktist tulenevat kohustust esitada andmeid või informatsiooni avaliku sektori asutusele või kolmandale isikule, samuti kohustust andmeid koguda või säilitada kontrollitaval ja taasesitataval kujul. Käesolev eelnõu selliseid kohustusi ei lisa ega muuda.

Samuti ei kaasne eelnõuga täiendavaid vastavuskulusid õigusaktis sätestatud nõuete täitmiseks. Muudatused puudutavad kohanemisprogrammi sisulist ülesehitust ja koolitusmahtu ning viiakse ellu olemasoleva korraldusliku raamistiku sees.

Seega ei suurene haldus- ja töökoormus ei sihtrühma ega riigi jaoks.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevus, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine eeldab baasmooduli õppekava ajakohastamist ning digimooduli väljatöötamist ja rakendamist. Sellega kaasneb vajadusel õppematerjalide uuendamine ning koolitajate ettevalmistuse kohandamine vastavalt muudetud sisule.

Baasmooduli maht suureneb seniselt 8 astronoomiliselt tunnilt 16 akadeemilisele tunnile (mis vastab 12 astronoomilisele tunnile). Muudatusega ühtlustatakse ühtlasi arvestus akadeemiliste tundide põhiseks. Koolitusmahu kasv toob kaasa ühe õppija koolitamise ühikukulu proportsionaalse suurenemise vastavalt õppe mahu kasvule. Digimooduli lisandumine suurendab täiendavalt kohanemisprogrammi kogumahtu. Täpne maksumus selgub hankemenetluse käigus.

Muudatused viiakse ellu olemasoleva kohanemisprogrammi korraldusmodeli raames.

Muudatustest ei tulene otseseid tulusid. Kaudne positiivne mõju avaldub uussisserändajate paremas toimetulekus, avalike teenuste tõhusamas kasutamises ning vähenenud vajaduses täiendavate tugimeetmete järele hilisemas lõimumisprotsessis.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Määrusega kehtestatavaid täiendusi on eelnevalt kirjalikult jagatud kohanemisprogrammi partneritega, eelkõige Siseministeeriumi ja Integratsiooni Sihtasutusega. Riigi Infosüsteemi Ametiga on läbi räägitud digimooduli sisu küberturvalisuse ennetuse vaatest. Eeltoodust tulenevalt ei esitata eelnõu eraldi kooskõlastamiseks samadele asutustele eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu.